

## Presentació

*Aquest primer número de RECERCA MUSICOLÒGICA representa l'inici de les publicacions de l'Institut Universitari de Documentació i Investigació Musicològica (IUDIM), «Josep Ricart i Matas».*

*Honorant la memòria de qui fou il·lustre violoncel·lista i musicòleg, la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, hereva universal de tots els seus béns, suscità de la Universitat Autònoma de Barcelona la creació d'una empresa comuna que tingués per objectiu principal els estudis i investigacions musicològiques. Conseqüència d'aquesta col·laboració fou la fundació de l'Institut de Musicologia, únic en el món universitari espanyol, que el Ministeri d'Universitats i Investigació autoritzava per O.M. de 6 de juny de 1980.*

*D'aquesta manera, les dues entitats fundacionals aconseguiren que el llegat Ricart i Matas esdevingués una herència espiritual, un dels primers fruits de la qual veu avui la llum pública.*

*És obligat tanmateix, que les primeres paraules escrites en aquesta revista siguin dedicades a la persona que la feu possible: Josep Ricart i Matas.*

*Nasqué a Barcelona el vint-i-set d'octubre de 1893, en el si d'una família en la que l'ambient cultural constituïa destacadíssima qualitat.*

*El seu pare, Josep Ricart i Giraud, estudià Pintura i Dibuix a l'Escola de Llotja, aconseguint un notable domini d'aquestes tècniques; encara que en la seva maduresa es dedicà al comerç, com a corredor de borsa, sempre trobà el temps necessari per a exercitar-se en l'art que de jovenet havia après.*

*La seva mare, Na Carme Matas i Aurigemma (1869-1943), aportà la saba musical al nou nat, dotant-lo de l'exquisiteza d'un art que el guanyà amatent. Deixeble del pianista i pedagog Joan Baptista Pujol, tingué per companys a Joaquim Malats, Enric Granados i Ricard Vinyes, amb qui aconseguí ex aequo el Primer Premi de Piano de l'Escola Municipal de Música. Des de joveneta destacà com a concertista, intervenint el 1888, quan l'Exposició Internacional de Barcelona, en una memorable sèrie de concerts, al costat d'Albéniz i d'altres artistes. Exercí de professora en el Conservatori esmentat.*

*L'infant Josep Ricart, gairebé fatalment, canalitzà la seva cultura i la seva vida envers la música, dedicant-se a l'estudi del violoncel a l'Escola*

*Municipal. El 1912 donà el primer concert al Palau de la Música Catalana, acompanyat al piano per la seva mare, labor que durant tants anys, amb amor i eficiència, havia de continuar desenvolupant.*

*Des de 1912 a 1914 residí a París, per tal de perfeccionar els seus estudis: allí coincidí amb Frederic Mompou, que maldava a conèixer Gabriel Fauré.*

*A la tornada de París, inicià la seva carrera de concertista, formant al costat d'altres violoncel·listes catalans —Gaspar Cassadó, Antoni Sala—, que presidits per la irrepetible figura de Pau Casals, enaltiren Catalunya amb l'art del violoncel. Des de 1920 a 1933 s'establí a Londres, alternant la seva estada a la capital amb les freqüents gires de concerts per tota Europa. Anglaterra se'l féu seu, marcant-li des de llavors un tarannà especialíssim que l'acompanyà tota la seva vida; allí curullà la fama d'interpret; allí se l'hi manifestà la cruel malaltia a les mans, que amb el temps l'hauria de privar d'agilitat, barrant-li el pas a un felig i prefigurant destí de violoncel·lista extraordinari. Ricart i Matas emperò, es refugià en el món dels museus i dels llibres, encetant aleshores una altra vocació interna i pregona, que desembocà vers l'Organologia musical (en especial els instruments d'arc) i l'Etnomusicologia.*

*De retorn a Barcelona, l'any 1933, els llibres esdevenen l'obligat contrapunt de l'art del violoncel; a ells els hi va dedicar un progressiu espai en la seva llar i en el seu esperit. La seva inacabable curiositat científica l'esperona a adquirir una densa i complexa bibliografia, en la que tot té interès, on l'home i el músic es retroben en el fructuós silenci, trencat només pels dolorosos esdeveniments familiars: la mort de la mare, el 1943 (el pare havia ja traspassat el 1926); la del seu germà Francesc, el 1956.*

*L'obra de musicòleg no desmereixé de l'anterior carrera d'interpret. A 1936 presentà una ponència sobre els instruments medievals hispànics, al Congrés Internacional de Musicologia, celebrat a Barcelona, en una memorable sessió que presidí Curt Sachs. Ja abans, el 1934 i 1935, havia col·laborat amb Mn. Higiní Anglès, com a assessor de la part iconogràfica i organològica de la importantíssima obra La Música a Catalunya fins al segle XIII. Durant la guerra civil ajudà a la tasca de salvament i recuperació dels fons musicals a càrrec de la Generalitat, de la mà de Robert Gerhard, treballant incansablement a la Biblioteca de Catalunya.*

*El 1942 fou nomenat Catedràtic de Violoncel de l'Escola Municipal de Música; el 1943 fundà i dirigí el Museu d'Instruments de Música, únic al nostre país, ubicat en els locals de la mencionada Escola: aquesta*

fou la passió més gran de la seva vida; a aquesta institució, que augmentava més encara la capitalitat musicològica de la Ciutat Comtal, hi dedicà tots els seus afanys, ampliant el primitiu fons museístic i estudiant les seves peces, convertint-se a la fi en un precís i consagrat expert en instruments d'arc. Quan fou fundat l'Instituto Español de Musicología, Mn. Higiní Anglès el cridà per a ocupar un destacat lloc directiu; la seva humilitat emperò, li'n féu defugir aquest merescut honor, restant només com a Col·laborador Honorari.

Dues importants publicacions seves sorgeixen en els anys cinquantes: el Refranero Internacional de la Música y la Danza (1950), que recull prop de 5.000 refranys en 14 llengües, i el Diccionario Biográfico de la Música (1954), que ha vist diverses edicions. Col·laborà tanmateix, en el Diccionario Biográfico de Artistas de Catalunya, dirigit per J.F. Ràfols (1951-1953), i en el Diccionario de la Música Labor, iniciat per J. Pena i continuat per H. Anglès (1954). El seu interès pel Folklore i l'Etnomusicologia fou causa del nomenament de professor d'aquesta disciplina el 1954, en el si del Conservatori Superior Municipal.

L'Acadèmia l'elegí com a membre el 1964; prengué possessió el 31 de maig de 1977, amb el discurs intítulat El mestre Marià Obiols i Tramullas (1809-1888), que fou contestat pel seu company i amic Frederic Mompou i Dencausse. Uns dies abans havia assabentat a la Corporació de la seva voluntat testamentària, en virtut de la qual l'Acadèmia, fidel al seu compromís, havia de perpetuar la seva memòria.

Josep Ricart i Matas era Acadèmic Corresponent de la de Sant Ferran de Madrid, i membre numerari de la Societat Catalana de Musicologia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans.

La seva vida, curullada de les mil complexes facetes de l'home, l'investigador i l'artista, s'extingí la tarda del 24 d'agost de 1978. La seva obra, que l'Acadèmia ha heretat amatent, seà continuada a través de l'Institut de Musicologia que duu el seu nom, amb el concurs de la Universitat Autònoma de Barcelona.

RECERCA MUSICOLÒGICA publicarà anualment un aplec d'estudis referits bàsicament a la musicologia catalana, sense descartar emperò l'àrea hispànica ni la internacional d'aquesta disciplina.

Esperem una bona acollida, especialment a les institucions culturals del país, i en el domini universitari, del qual n'ha sorgit i al qual hi va destinat.

